

מראי מקומות - יומא

נח.

א. אחת ולא שתיים מדם הפר אחת ולא שתיים מדם השעיר הקשו התוספות ישנים (נדפס בעמוד ב'), וכי סברו שיתן שתיים על כל קרן. ותירצו, שמדובר בנשפך דם הפר, והביא אהו ומכאן נלמד שלא יתחיל אלא ממקום שפסק. והוסיף הריטב"א, שלפי זה סובר רבי יאשיה שמתחילה הוא מתחיל, לפי שדורשים 'חטאת אחת אמר רחמנא ולא שתי חטאות' (ויעניין בהערות המהדיר שם מה שהקשה על זה).

ב. הניח מזרק בתוך מזרק וקבל בו את הדם מהו פירש רש"י, שכיון שכתוב 'ולקח', והיינו אחיזת המזרק, לכך מסתפקת הגמרא האם מזרק אחר הוא חציצה או לא. וכתב המקדש דוד (ט"ו, ב') דמבואר משאילת הגמרא ומפירושו רש"י, שאחיזה זו היא עבודה, שצריך לאחוז המזרק בשעת הזאה. והקשה, שהלא צריך להזות בימינו, ואם אחיזת המזרק עבודה היא גם היא צריכה ימין, וזהו דבר שאי אפשר. וכתב, שיתכן שכשם שמצינו בהולכת כף הקטורת שכשירה בשמאל כיון שלא אפשר, הוא הדין באחיזת המזרק, אבל כתב שלא מצאנו הכשר שמאל ביום הכיפורים אלא בהולכת הכף, וצ"ע. ובספר משמר הלוי (סי' קכ"ג) כתב, שבעל הקהלות יעקב הראה שיתכן במציאות לאחוז המזרק בימין וגם להזות בימין. אבל לכאורה קשה מדברי התוספות שכתבו שספק הגמרא הוא כשאוחזו בשוליו, וזה ודאי אי אפשר להזות בימינו כאוחזו בשוליו בימינו. גם המשמר הלוי העיר, שאף אם שייך לטבול האצבע בימינו, אולם לכאורה אין שייך להזות באצבע בימינו אם אוחז המזרק בימינו, וצ"ע.

ובחידושי רבינו חיים הלוי (תמידין ומוספין) מבואר ששמאל פסול, שכתב שכל הנידון של חציצה בעבודות כהונה, הוא רק אם העבודה צריכה להיות בעצמו של כהן, אבל אם אין דין עבודה בעצמו של כהן אין חסרון של חציצה. וכתב, שרק במקום שנאמר דין ימין, הוא שצריך שהעבודה תעשה בעצמו של כהן. ואם כן, כיון שהגמרא דנה בהלכות חציצה, על כרחך שאחיזת המזרק צריכה ימין.

ג. מאי לאו הושיב מזרק מלא לתוך מזרק ריקן יש להעיר, מדוע שיעשה כן. ופירש השיח יצחק, שכיון שהמזרק מלא מדם שניהם, לכך הניחו בתוך מזרק הריקן, שאם ישפך ממנו דרך הלוכו, יפול בריקן. והמקשן לא רצה לפרש שכוונת המשנה לעירה, לפי שאם כן, היה למשנה לומר

ה. היה עומד על גבי כלי או על גבי רגל חבירו פסול מבואר מסוגייתנו שטעם הפסול הוא משום חציצה, שהרי הגמרא רוצה להביא ראיה שגם מין במינו חוצץ. אבל התוספות בזבחים (ק"י ד"ה מין) כתבו, שהפסול הוא משום שאין דרך שירות בכך. ובגליון הש"ס שם ציין לסוגייתנו (וכאן ציין לעיין בתוספות שם), ולכאורה כוונתו להקשות, שמסוגייתנו משמע שהפסול הוא מטעם חציצה.

וכתב המקדש דוד (ט"ו, ב' ד"ה זה) שהתוספות שם סוברים כמבואר בתוספתא (מנחות פ"א) שהטעם הוא משום שאין דרך שירות בכך, ושלא כהבבלי. והחזון איש (נלקט בזבחים כד) כתב, שנפקא מינה לדינא בין הטעמים, שאם הוא משום חציצה, אין פסול אלא במקדש, אבל במשכן, שאין קדושת מקום על הרצפה, לא תהא עבודתו פסולה אם עומד על רגלי חבירו. אבל אם הטעם משום שאין דרך שירות בכך, ודאי פסול גם במשכן.

ו. שאני רגל דלא מצי מבטיל ליה פירש רש"י, שאין חבירו מבטל לו את רגלו עד שיגמור עבודתו. וכתב השפת אמת, שמדברי רש"י משמע, שאילו היה מבטלו, לא היה חוצץ אם מין במינו אינו חוצץ [ומשמע שרש"י לא גרס דלא 'מצי' מבטיל ליה, וצ"ע].

ז. כיון דמחלחל לא חייץ וכו' פירש הרש"ש, ש'מחלחל' היינו שיש חללים בין סיב לסיב, ודרך החללים נוגע הדם בכלי, ולכן כולו כשר, כיון שהוא מחובר יחד, וכמו כשמקבל כדרכו אינו נוגע בכלי רק מה שבתחתית וסביבי הדפנות, וכולו כשר. ומה שרצו לפשוט מספוג, לפי שסברו שהטעם ששאר המים כשרים, הוא מפני שהספוג אינו ממלא את כל שולי הכלי, ומקצת מים נוגעים בכלי, לכך אף המים שכנגד הספוג מלמעלה כשרים, ודחו דשאני מים דקלישי, ולכן נכנסים הם בינו ובין הכלי, וכפירוש רש"י.